

Fataburen 1986

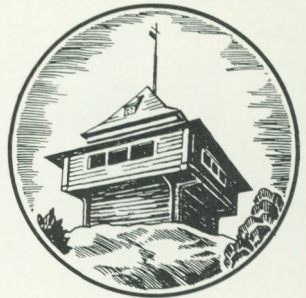
Fataburen

1986

Husdjuren och vi

Fataburen

1986

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Arne Björnstad
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by Roger Tanner

Omslagsbilden föreställer smågrisar på gurkfält vid Gullbrandstorp,
Halland. Foto Gunnar Lundh 1936.

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström

Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet

© Nordiska museet och respektive författare

Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1986

ISBN 91 7108 264 6

ISSN 0348 971 X

Kohållning i bondemiljö

Ur några tidiga mjölkkningsjournaler

Jonas Berg

I ett mycket omfattande dagboksmaterial från Folkärna och angränsande socknar i sydligaste Dalarna, som fn är under bearbetning vid Nordiska museet som en del i projektet Svenska bondedagböcker, har påträffats några mjölkkningsjournaler. Det är fråga om fyra olika handlingar förda på en och samma gård, Hyttbäcken i Folkärna, strödda år under en 35-årsperiod.

Den äldsta är en boskapslängd för 1843 med vissa uppgifter även för 1844. Den är förd av Anna Jansdotter, som sedermera blev moder till Erik Axel Karlfeldt. Hon var 1843 13 år gammal och enda dotter på gården. Hennes bror Anders Jansson hade 1840, 12 år gammal, börjat skriva dagbok. Man får förutsätta att det var fadern, Jan Andersson, som inspirerade barnen till dessa insatser. Han hade själv 20 år tidigare upprättat en stambok för hemmanet Hyttbäcken, som finns bevarad, men veterligen skrev han aldrig själv dagbok. Han var en beläst man och efterlämnade ett ansenligt bibliotek. Även om det är vanligt att dagboksförfattare börjar ganska tidigt, ofta i tonåren, är barnen i denna familj extremt tidigt ute. Det vittnar gott om skrivkunskapen vid denna tid, men man bör notera att familjen hör hemma i något slags socialgrupp 2 av blandad borgerlig-bergsmanna-bondsk karaktär. Det är ur denna miljö Karlfeldts alter ego Fridolin är sprungen.

Den andra är betitlad "Mjölkreger 1856". Den innehåller uppgifter rörande perioden 1855–1859, varvid de yttersta åren är ofullständigt täckta. Det är tills vidare ej klarlagt vem som fört denna journal. Anna

gifte sig 1851 och flyttade till Karlbo så hon kan ej komma i fråga. Brodern Anders eller svägerskan Anna Stina Enlund, hon som figurerar hos skalden som "den vårögda fränkan", har troligen fört journalen.

Den tredje journalen heter "Mjölkreger 1874, 1875, 1876, 1877, 1878" men här torde förluster av lägg ha skett, ty innehållet täcker perioden 1877/78. Här står namnet Anders Jansson på omslaget och allt tyder på att han själv fört journalen.

Den sista och fjärde heter "Mjölkreger 1879–1880" och följer alltså direkt på den föregående.

Sviten täcker alltså helt åren 1843, 1856–1858 och 1877–1880, vilket innebär 8 år av 36 eller cirka 20 %. Efter det första året följer en lucka på 12 år och mellan de andra två finns nära 20 tomma år. Icke desto mindre är det möjligt att binda samman journalerna och att dra vissa slutsatser. Det finns parallella dagbokssviter från Hyttbäcken och från åtminstone en av granngårdarna, men dessa har tills vidare inte utnyttjats i detta sammanhang.

En redogörelse för Hyttbäckens historia faller utanför denna framställning, men några uppgifter måste ändå ges här, för att det skall vara möjligt att rätt bedöma journalernas uppgifter. Gården var ursprungligen en avstyckning av Dicka by. Under 1820-talet tillköpes gården Markusbo längre norr ut i socknen, Olmåshagen, som sedermera avstyckades som gården Olsmossen, alldeles intill, och ytterligare 1/3 hemman. En del av dessa parter kan ha använts vid arvsskiftet efter Jan Andersson 1825, 79 år gammal blev han. Sonen

och brukaren Anders Jansson dog kort därpå, 1829, men här fanns bara en son, Jan Andersson.

Ur bouppteckningar kan hämtas några uppgifter om kreatursstockens storlek genom tiderna. Här hålls i äldre tid hästar, aldrig oxar. 1721 finns 9 kor, 1731 och 1777 15 kor och 1829 26 kor, hela tiden därutöver ett halvt dussin kvigor. Får och svin hålls alla åren i viss utsträckning, medan getter i ett relativt stort antal förekommer alla åren på 1700-talet, men inte 1829.

Åren närmast efter 1843 köpes ett antal hemmansdelar upp, varav två egendomar i Dicka och en i Grytnäs kyrkby. 1851 gifter sig Anders Jansson med Anna Stina Enlund från Skaffarbo, som förefaller föra denna gård med sig. När fadern Jan Andersson dör 1852 utlöses halvbrodern Johan Jansson med egendomar i Dicka, där han under mer än 50 år brukar gården Ångsholm, och systemen Anna Jansdotter i Karlbo med egendomar i Grytnäs Kyrkby och i Östanbyn. Anders Jansson stannar i besittning av Hyttbäcken, men det kan inte uteslutas att gården nu blivit mindre avseende foder till nötkreatur, vilket kan förklara den något mindre kreatursstocken 1857 i förhållande till 1843. Veterligen undgår Hyttbäcken inte några storleksförändringar mellan 1857 och 1880. Anders Jansson lever till 1889 och får åtta barn.

Besättning 1843

Kalvar oräknade omfattar kreatursstocken 38 djur, en överraskande hög siffra. 31 är kor, 2 tjurar och 5 kvigor födda 1841 och 1842. Under året föds 34 kalvar, av vilka 11 är kokalvar, 20 är tjurkalvar och 3 nämnes utan könsbestämning. En del av kalvarna är dödfödda eller dör kort efter födseln. Att det är fler kalvar än kor förklaras därigenom att två kor hinna med dubbla kalvningar och en får tvillingar. På månader fördelar sig kalvningarna på följande sätt:

	1843	1844
januari	0	1
februari	4	1
mars	2	2
april	1	
maj	4	
juni	1	
juli	0	
augusti	5	
september	6	
oktober	1	
november	5	
nov/dec	2	
december	3	

För 1844 redovisas bara kalvningar intill mars månad.

De pålagda kvigorerna från 1840 är tre och de kalvar alla tidigt på våren, två i februari och en i mars. Detta kan möjligen tolkas så att man eftersträvat vårkalvningar, eftersom förstagångskalvarna troligen lättare kunde styras tidsmässigt. Ålderssammanställningen i besättningen är anmärkningsvärd med ett stort antal äldre kor.

22 år	2 kor
19 "	3 "
17 "	1 ko
15 "	1 "
14 "	1 "
13 "	2 kor
11 "	3 "
10 "	2 "
9 "	1 ko
8 "	1 "
6 "	1 kor
5 "	2 "
4 "	6 "
3 "	4 "
2 "	2 kvigor
1 "	3 "

Måhända tors man tolka dessa siffror så att en omläggning skett något år efter 1830-talets mitt som inneburit att man ökat antalet mjölkkor genom påläggning av kalvar i större utsträckning än tidigare.

Ur besättningen avgår under året två

35	Färna	36	Äppelgås
född år 1832 af		född år 1839 af Färna	
maj 7	kalvade en kokkalv	Febr	mjölka 4 bunk
maj 9	mjölka fulla bukten	Maj 2	lades i sin
okt 18	slagtade denna Färna	den 6	kalvade en stor kalv
1844		den 17	X
		1844	
		mars	den 6 kalvade en kokkalv

Uppslag ur boskapslängd 1843 (–44) fördd av 13-åriga Anna Jansdotter på Hyttbäcken. En sida per ko med åldersuppgift, datum, kalvningar, mjölkkvantiteter, sinläggningar, kalvars död och avslutningsvis slakt.

äldre kor och en yngre tjur. I juni säljes en nittonårig nykalvad ko och i oktober slaktas dels tjuren, dels en elvaårig ko som kalvat i maj månad.

Två kokalvar förloras i februari månad 1843, en fem dagar efter Docka, en åtta dagar efter Böne. Förmodligen någon form av infektionssjukdom.

Beträffande 21 av korna ges ingen uppgift om härstamning, 2 är inköpta från andra gårdar och 14 är fallna efter namngivna mödrar i den egna ladugården.

Sommaren 1843 kvarstannar 19 kor, företrädesvis de äldre, i Hyttbäcken, liksom

den yngre tjuren Prins. Den 13 juni skickas till Markusbo, som tycks brukas under huvudgården, 9 kor, 3 kvigkalvar och den äldre tjuren, Greven. Korna var med ett undantag yngre än tio år. Undantaget var den femtonåriga Brunkulla, som får förutsättas ha tjänstgjort som skälko. De flesta korna kom tillbaka den 10 oktober, men några hade kommit hem tidigare, antingen efter eller inför kalvning. Till Dälja sändes två kor i juni och de återkommer den 16 oktober. Slutligen sändes en ko och de två kvigorna från 1841 till Norberg, där de vistas från juni månad intill den 4 september.

Besättning 1856

Kalvar oräknade omfattar kreatursstocken 31 djur. 23 år kor, 2 tjurar och 6 kvigor födda 1854 och 1855. Ålderssammansättningen har förändrats väsentligt sedan 1843, de gamla korna är färre. Denna förändring fortgår under de redovisade åren på femtiotalet, så att 1858 2 kor äldre än tio år återstår i besättningen.

<i>Ålderssammansättning</i>			
	1856		1858
19 år:	1 st	21 år:	1 st
14 "	1 "		
13 "	1 "		
11 "	1 "		
10 "	3 "	12 år:	1 st
8 "	1 "	10 "	1 "
7 "	1 "	9 "	1 "
6 "	2 "	8 "	1 "
5 "	5 "	7 "	3 "
4 "	2 "	6 "	1 "
3 "	5 "	5 "	4 "
2 "	3 "	4 "	3 "
1 "	3 "	3 "	3 "
		2 "	3 "
		1 "	6 "

Ur besättningen avgår 1856 tre kor: två måste slaktas (en äldre på grund av lungsjukdom och en yngre sedan hon druckit saltvatten) och en äldre säljes, troligen som sinko. Året innan har en ko – Bleka, född 1840 – dött av lungdot. 1857 avgår fem kor: en slaktas efter att ha fått tarmvred medan fyra försäljes; i åtminstone tre av fallen nykalvade.

Av de 23 korna saknar åtta uppgift om moderns namn och om en gives endast uppgiften "från Skaffarbo", de övriga liksom redovisade kvigor är fallna efter namngivna kor i den egna besättningen. Undantaget är köpt som kalv 1856 från en granngård, Veddarsbo.

Uppgifter om mjölkkvalitet

Endast i denna journal och vid ett tillfälle, i början av 1857, ges sammanlagt 18 st upp-

gifter om mjölkens fetthalt, noterad var ko för sig. Fetthalten uttryckes i procent grädd, vilket inte kan tolkas i absoluta tal. Där- emot kan värdena för de olika korna jämföras med varandra. Värdena differerar mellan 6 % för en förstagångskalvare och 18–20 % där de sex bästa korna återfinnas. Tre kor har 9 %, en 11 %, två 12 %, en 13 %, tre 14 % och en 15 %. Korna med de högsta värdena är undantagslöst äldre kor och de flesta med låga värden är första- och andra- gångskalvare, men två kor som uttryckligen kallas stamdjur har också relativt låga värden: Baronessa 53, 9 % som förstagångskalvare och Sköna 51, 11 %.

Uppgifter om mjölkkvantiteter

Sådana uppgifter föreligger såväl från 1850-talet som 1870-talet. De värden som anges är antal kannor (en kanna = 2,61 liter) per laktationsperiod, vilket inte utan vidare låter sig förvandlas till årsproduktion. Från 50-talet föreligger för sex kor en uppgift och för två kor två på varann följande uppgifter, alltså totalt tio uppgifter. I särklass högst värde redovisas för Docka 46 med 706 kannor. Det var den kon som måste slaktas för lungsjuka 1856. Övriga redovisade värden ligger mellan 300 och 500 kannor. De två kor som det finns två uppgifter för visar olika tendenser: Sköna 51 ökar från 328 till 343 medan besättningens nestor, Julgås 37, minskar från 492 till 463, men med detta fortfarande ligger i topp. Ett annat stamdjur, Brunetta 49, uppnår 442 medan de övriga stannar under 400 kannor.

Mjölkkvantiteter, 1870-tal

Uppgifterna ges i antal kannor per laktationsperiod, och för 20 kor redovisas totalt 42 värden. För en ko uppges 4 värden, för sex 3 värden, för sju 2 och för sex 1 värde. Två kor, Vandra och Tunta, mjölkar ca 800 kannor (2 100 l), fem kor 650–750 (1 850 l), sex 525–625 (1 500 l), tre 450–500 (1 250 l) och fyra 300–400 (950 l). De lägst givande korna är en utgående ko och i övrigt första- och andragångskalvare.

11. 26. *Grefvinnan*
född 1845. af *Rokulla*.

1856.	Jan 16	Mjölks	—	$\frac{7}{8}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{2}{16}$
	Febr 6	S.	—	$\frac{5}{16}$	$\frac{14}{16}$	$\frac{1}{2}$
	— 16	Mjölks	—	$\frac{2}{8}$	$\frac{13}{32}$	$\frac{2}{16}$
	25	S.	—	$\frac{3}{16}$	$\frac{10}{16}$	$\frac{1}{2}$
	Mars 9	S.	—	$\frac{1}{8}$	$\frac{7}{8}$	$\frac{1}{4}$
	Apr 7	Lagda i sin	—	$\frac{1}{8}$	$\frac{7}{8}$	$\frac{1}{4}$
	Maj 20	Kalfvade	—	$\frac{1}{16}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{16}$
	Juni 29	Mjölks	—	$\frac{1}{16}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{16}$
	— 10	S.	—	—	—	—
	Sept. 11	Mjölks	—	—	—	—
	Oct 2	S.	—	$\frac{1}{2}$	$\frac{7}{8}$	$\frac{1}{8}$
	Nov 10	S.	—	$\frac{5}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	Dec 2	Mjölks	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	— 10	S.	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
1857	Jan 19	19. j. p. grädda	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	Febr 19	Mjölks	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	Apr 19	Lagda i sin	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	Maj 16	Kalfvade en ko som skall betas på präst	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$
	Juni 8	fädd ett ovanligt f. 8872	—	$\frac{7}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{8}$

Sida ur mjölkregister 1856. En sida per ko med namn, ålder och moder samt i vänstra hörnet bås-beteckning. Till vänster kolumn för datum och till höger morgon- och kvälls-summering för dygnet. I mitten sinläggning, kalvning, mjölkens fetthalt och slutligen försäljning.

Besättning 1878

Kalvar oräknade omfattar besättningen 28 djur: 20 år kor, 6 kvigor och 2 tjurar. Två år senare finns 21 kor, 6 tvåårskvigor, förmodligen ytterligare några förstaårskvigor och fortfarande 2 tjurar.

Sent på året 1877 säljes en nykalvad åtta-årig ko, men tidigare avgångar detta år kan inte avläsas. I juni 1878 säljes två nykalvade kor: en sjuåring och en sexåring, i augusti en femårig nykalvad ko och i september

en nioårig icke nykalvad ko för ett pris som är så pass högt att kon troligen såldes dräktig. 1879 avgår ur besättningen bara ett djur, en nykalvad elvaårig ko som sändes till Skaffarbo.

1880 säljes under våren tre nykalvade kor: två 16-åriga och en nioårig. På hösten säljes ytterligare tre djur, tydligen till slakt: två kvigor 13 och fyra år gamla och en tvåårig kvinga som tydligen aldrig tagit tjur.

Ålderssammansättning
1878 1880

14 år:	2 st	16 år:	2 st (båda sålda 1880)
13 "	1 "	15 "	1 "
11 "	1 "	13 "	1 "
10 "	1 "	12 "	1 " (såld 1880)
9 "	3 "	11 "	2 " (en såld 1880)
8 "	4 "	10 "	4 "
7 "	4 "	9 "	3 "
6 "	1 "		
5 "	3 "	7 "	1 "
4 "	0 "		
3 "	0 "		
2 "	1 "	4 "	1 " (såld 1880)
1 "	5 "	3 "	5 "
		2 "	6 "

Kors namn på Hyttbäcken

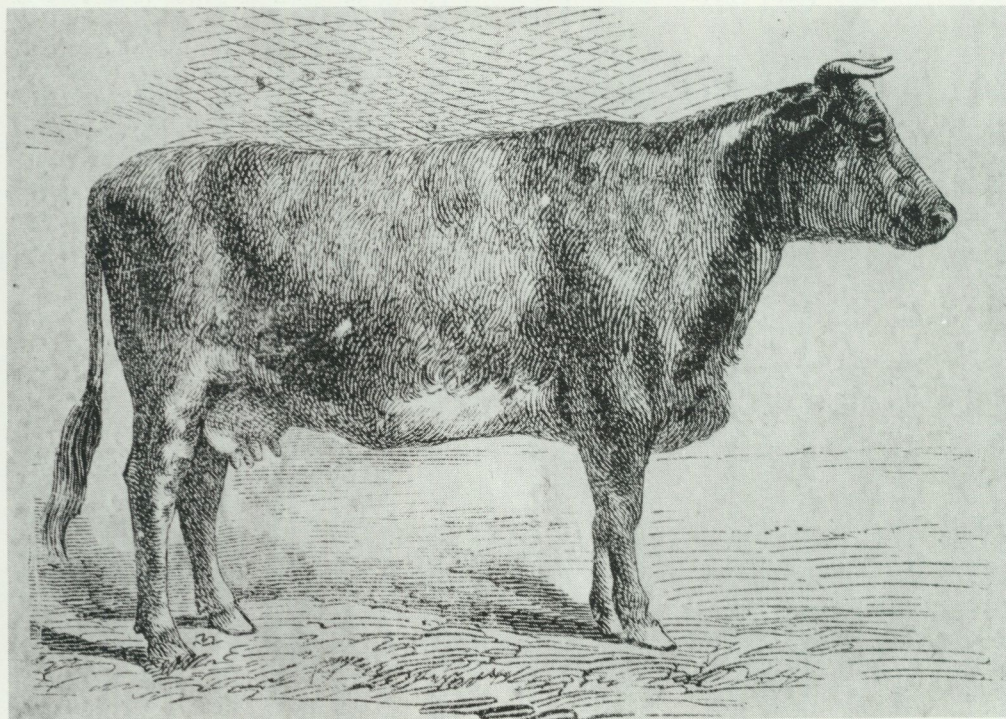
Ungefär 70 konamn finns representerade i materialet och av dessa förekommer drygt

hälften bara en gång; och ungefär en fjärdedel bara två gånger. Fem kor lystrar till namnet Docka, fyra heter Brunetta, Hjertros och Salgås, tre gånger uppträder åtta konamn och av dessa finns Flyttros, Fröjda, Fröken, Grevinna och Snälla under alla tre perioderna.

På 1800-talet uppkallades inte alla kokalvar automatiskt efter sina mödrar på det sätt som nu sker. Dock synes i denna besättning ha varit sed att ge en kos sista kvigkalv moderns namn, ett tiotal exempel föreligger. Oftast framgår av namnsättningen att försäljning av kon varit planerad, men i något fall döper man om en kalv då modern försäljes, så med en kalv efter Grevinna som först heter Greja och sedan Grevinna.

Det litet speciella namnskicket avseende utifrån förvärvade djur bör observeras, av de sju exemplen heter tre Flyttros, en Res-

Praktko av det som kom att bli SRB. Träsnitt från omslaget på A. M. Segerdahl, Om Ladugårdsskötsel och mjölkhushållning, Stockholm 1867.

kulla och en Välkommen, medan två har de ur flyttningssynpunkt mera neutrala konamnen Brunetta och Pigga. De markerande namnen går endast i begränsad omfattning i arv till kvigkalvar.

Tre konamn synes, åtminstone ursprungligen, syfta på kalvens födelsetid, nämligen Aprilla, Majros och Julgås.

Ett mycket stort antal av namnen, 42 stycken, har den vanliga svenska feminina ändelsen -a. De vanligaste ändelserna i övrigt är -gås, 14 st och -ros, 5 st. Föga feminina förefaller oss Nyttig och alldeles särskilt Rön(n)mark.

Medan efterleden antyder rik mjölkning som -gås, välbefinnande som -ros eller karaktäristiska kroppsdelar, ofta i samklang med förleden, som -stjerna, -hövda, -sida, -kinna etc, är de flesta förleden färgangivande: Blanke-, Brun-, Gull, Hvit-, Rö- (vanligast, sex olika) och Snö-.

Namnskicket synes i stort överensstämma med de exempel från södra Dalarna på 1700-talet som Karl Trotzig anför i en uppsats 1924, bl a uppträder samma dominans för ändelsen -gås där.

Tjurar och tjurkalvar

I boskapsboken 1843 uppträder som tjänstgörande tjur Greven 40 efter Brunkulla, som följer med de yngre korna till Markusbo under perioden 13 juni–16 oktober 1843. Troligen tjänstgör sommaren 1843 hemma på gården tjuren Prins 42 efter Molika. Han bör i så fall vara född tidigt på året 1842. Prins gick i så fall med de äldre korna och bör vara fader till de kalvar som Krongås, Gullstierna och Äppelgås föder i februari och mars 1844. Prins(en) slaktas sedan i oktober 1844.

Under 1843 föddes på gården 20 tjurkalvar och fyra utan att könets finns angivet. Av tjurkalvarna var två dödfödda: en i april och en i september, och en dog elva dagar gammal i maj. I nio fall finns uppgifter om slakt av tjurkalvar. I februari slaktas en tio dagar gammal, i augusti/september en tio dagar och i november en 22 dagar. Vidare uppges två slaktade i augusti och en i no-

vember utan att det framgår hur gamla de var vid slakttillfället. Slutligen slaktas den 20 januari 1844 inför en stockholmsresa tre tjurkalvar, av vilka en bör ha varit 30 dagar och de övriga troligen omkring 21 dagar och födda mellan jul och nyår och angivna bara som kalv i boken. I ett tiotal fall finns ingen uppgift om vad som hände kalven. Flertalet av dessa tio blev av allt att döma också slaktade. En av 1843 års tjurkalvar torde ha lagts på, eller kanske två, eftersom Prins 42 bör ha ersatts.

I journalen 1856–58 får man fler uppgifter om tjurar och tjurhållning. Tjänstgörande är Frese 53 efter Docka intill december 1857 då han slaktas, och Prinsen 55 efter Snälla intill sin slakt i december 1858 och rimligen därefter Björn 56 efter Brunetta.

Sammanlagt upptages sex tjurar, alla födda på gården. En av dessa, Löhman 54 efter Lögerås, kan möjligen ha tjänstgjort någon tid. Han slaktas i november 1856. De andra två, Brunström 54 efter Fröken och Kullman 55 efter Rökulla, gällas samtidigt i februari 1856 och försäljes på senhösten 1857 respektive 1856. Möjligen gjordes ett försök att köra in stutarna som par, vilket i så fall torde ha misslyckats. Löhman anges uttryckligen som kullig, medan Kullman hade horn. Egendomligt nog uppträder alla de tre kor som hade defekta juver som tjurmodrar. Snälla och Rökulla hade tre spenar, Lögergås bara två.

De äldsta korna i 1876 års besättning är tre kor födda kring årsskiftet 1864/65 och resultatet av betäckningar våren 1864 med Jupiter. Denna tjur är den enda fader som är nämnd vid namn i 70-talets journaler och han måste ha ansetts som framgångsrik. Korna var Krona 64 efter Fregås, Julgås 64 efter Ögås och Fröken 65 efter Fröken.

I 70-talets journaler användes fortfarande rätt unga tjurar, men nytt är att en del av dessa har förvärvats utifrån; av fem är två inköpta eller tillbytta. Huvudtjur åren 1875–77 är Kronhjelm 73 efter Krona, som slaktas i februari 1878, då slaktvikten anges till 35 lispund och hudens vikt till 4 lispund 14 pund. Tjuren var då styvt fem år gammal, den högsta tjurålder som förekom-

mer i hela journalmaterialet. Kronhjelm efterträds för en kortare tid av Rossén 76 efter Rosengås och därefter av den som kalv från en granngård (Hanspers i Dicka) inköpta Bismark 77, som är huvudtjur från sommaren 1878 till mars 1880, då han slaktas. Bismark synes åtminstone ett av åren ha varit med korna till Markusbo. Som andratjur tjänstgjorde från hösten 1878 Snällman 77 efter Snälla, som dock bortbytes mot följande när man beslutar att låta slakta Bismark. Byln 78 (?) kommer från Rosö i grannsocknen By och användes året 1880 ut, för att sedan försäljas.

Ur avelssynpunkt kan noteras att Kronhjelm's morfader var den ovan nämnda tjuren Jupiter och att en ko Hvithöfda u å var moder till Snälla 67 och mormoder till Rosengås 71, som blev mödrar till Snällman respektive Rossén.

Medveten kreatursavel?

Eftersom gården är ganska stor kan materialet ge ett visst underlag för besvarandet av en sådan fråga, som ju eljest ytterst sällan kan kommenteras utifrån historiskt material. Det framgår att man arbetar med unga tjurar, födda och uppvuxna i den egna ladugården. På 1870-talet förvärvas också tjurar från grannskapet. Vid påläggning av kalvar till tjurar synes man föredra vissa kostammar.

I 1843 års besättning finns fyra pålagda kalvar efter Snögås 24, två efter Grevinna 21, Krongås 21, Molika 26 och Brunkulla 28 samt en efter Julgås 37 och Reskulla 34.

Det framgår också, att man relativt säl-

lan förvärvar livdjur utifrån, men att det förekom. Av 1843 års 31 kor är bara två förvärvade utifrån: Flyttros 33 från grannbyn Veddarsbo och Reskulla 34 från Blomstras (otolkat om större ort åsyftas, möjligen byn Blomsteräng i Enåkers socken i Västmanland).

Av de totalt 42 korna i 50-talsmaterialet finns döttrar till de ovan nämnda, men också tre nya förvärv, Välkommen 51 från Skaffarbo med noteringen "fadern halv korthorn" och Brunetta 49 från Skaffarbo "stamdjur av bättre race". Båda dessa har tydligen kommit till gården med den nya husmodern 1851 Anna Stina Enlund från hennes fädernegård. Därtill en ny Flyttros 56, köpt från Veddarsbo som kalv.

Av de totalt 34 korna i 70-talsmaterialet är två inköpta, ytterligare en – Flyttros 77 – köpt som kviga av Nordins och Pigga u å kommen från Forslunds och kalvande första gången i september 1877. Vid inflyttningen i den nya ladugården som skedde tidigt i november 1879 hade man tillgång till 28 båsplatser, varav till en början drygt hälften torde ha upptagits av mjölkande kor. Det synes framgå av materialet att på Hyttbäcken (och på Skaffarbo) redan vid mitten av 1800-talet pågick ett trevande, men medvetet avelsarbete med avsikt att förbättra nötkreatursstammen genom påläggning av vissa kostammar och viss inkorsning av material utifrån, t ex korthorn. Stammen får förutsättas vara rödkullor, även om detta inte uttryckes klart. Raserna var ju inte klart utskilda och definierade vid denna tid.

Dairy Farming

This essay, based on milking records from a farm in Dalarna during the nineteenth century, describes various aspects of livestock farming, e.g.

bullkeeping, breeding, naming, slaughtering and sale. This unusual material has emerged from the Museum project "Swedish Farmers' Diaries".